

MIEJSCE PAMIĘCI NA TERENIE DAWNEGO
OBOZU KONCENTRACYJNEGO MAUTHAUSENEN
DŁUGOTERMINOWA
KONCEPCJA MIEJSCA PAMIĘCI

Spis treści

Wprowadzenie	4
O koncepcji	6
Podstawowe informacje	7
Funkcje społeczne MIEJSCA PAMIĘCI dawnego obozu koncentracyjnego Mauthausen	7
Intencje MIEJSCA PAMIĘCI byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen	10
Utrzymanie – zachowanie śladów zbrodni i cierpienia	13
Utrzymanie miejsc	13
Zachowanie źródeł	15
Pamięć – szacunek dla ofiar	17
Rozliczenie się – badanie, interpretacja i prezentacja historii	20
Badania i publikacj	20
Wystawy	22
Interakcja – rozprawa o przeszłości w świetle teraźniejszości	25
Pedagogiczna rola Miejsca Pamięci	26
Komunikacja, wydarzenia i Wiedź jako „otwarty dom”	28
Tworzenie sieci powiązań – łączenie przestrzeni regionalnych, globalnych i cyfrowych	31
Wirtualne Miejsce Pamięci	31
Krajowe i międzynarodowe sieci kontaktów	33
Ramy gospodarcze	36
Finansowanie	36
Projekty w ciągu najbliższych pięciu lat	37
Wsparcie finansowe Miejsca Pamięci dla obozu koncentracyjnego Mauthausen	38
Stopka redakcyjna	40

Wprowadzenie

Mam zaszczyt przedstawić Państwu gotową koncepcję Miejsca Pamięci, będącą pierwszym dokumentem tego rodzaju. Jego celem jest określenie planów i celów Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen na najbliższe pięć lat we wszystkich istotnych dziedzinach – od pedagogiki, poprzez działania konserwatorskie i projektowe, po pracę naukową. Jestem przekonana, że niektóre cele uda nam się w pełni zrealizować, że przedyskutujemy jeszcze niektóre

z poczynionych uwag i że jest bardzo prawdopodobne, iż pojawią się nieprzewidziane lub przeoczone okoliczności, które spowodują, że niektórych celów nie uda nam się osiągnąć. Jest to koncepcja, zarys projektu na przyszłość, który będziemy starali się wspólnie realizować.

Jednak najważniejsza wartość tej koncepcji leży w mojej ocenie – a jestem częścią wspólnoty upamiętnienia Mauthausen już od 13 lat – gdzie indziej. Ten dokument ma o wiele większe znaczenie niż jego niezwykle dyplomatycznie sformułowane teksty i opisane projekty. Ważniejszy jest przetestowany na nowo i – jak udowodniono – funkcjonujący proces rozwoju tej koncepcji. Jego podstawę stanowi podejście, które jak żaden inny projekt Miejsca Pamięci i żaden inny projekt zainicjowany przez jego sprzymierzeńców, opiera się na dyplomacji, wymianie i konsensusie. Uwzględnione zostały wszystkie nowo utworzone rady i kuratorium. Wspólnie z Comité International de Mauthausen (Międzynarodowy Komitet Mauthausen) i Mauthausen Komitee Österreich (Austriacki Komitet Mauthausen) dążyliśmy do osiągnięcia konsensusu w najważniejszych kwestiach, tak abyśmy mogli porozumiewać się, konsultować i dyskutować ze wszystkimi istotnymi organizacjami zarówno krajowymi, jak i międzynarodowymi, w którym kierunku chcielibyśmy rozwijać to miejsce. Koncepcja ta jest wspierana przez wszystkich, którzy są odpowiedzialni za zachowanie trudnego dziedzictwa tego miejsca, którzy przyczyniają się do ponownej oceny jego historii lub którzy sami cierpieli z jego powodu. Z tego miejsca chciałabym podziękować za wsparcie, ponieważ był to długi proces i nie zawsze pozbawiony konfliktów. Proces uczenia się i rozwoju w tym odważnym zakresie zawsze oznacza także trudności, za które winę ponosi również moja organizacja.

Naszym zamiarem było stworzenie demokratycznego fundamentu przyszłości tego miejsca. I to udało nam się osiągnąć.

Dlaczego ten fundament jest tak ważny? Zbrodnie, które wydarzyły się w tym miejscu, były wyrazem systemu opartego na ucisku słabych przez silnych. System, w którym nie decydowała wymiana interesów i konsensus, ale szaleńcza samowola i perfidna ideologia jednostek. Faszyzm

i demokratyczny konsensus to sprzeczności i dlatego jest tak ważne, aby decyzje o przyszłości tego pomnika historii były podejmowane w zgodzie. Miejsce to ma różne i wielowarstwowe znaczenia dla wszystkich organizacji zajmujących się tym tematem, ale wszystkie je łączy głębokie przekonanie, że faszyzm w Europie nie może się nigdy więcej powtórzyć. Kto ma więc prawo do podejmowania decyzji w tym miejscu? Nikt nie ma do tego prawa, ponieważ wszyscy mamy do tego prawo!

Przyszłość tego miejsca nie zależy od tego, czy każda organizacja w pełni odnajduje się w tej koncepcji Miejsca Pamięci, ani od tego, czy każdy wiersz

sprawdzi się w rzeczywistości. Przyszłość tego miejsca zależy od tego, czy będziemy nadal wspólnie pracować na rzecz naszego celu sformułowanego w tej koncepcji, jakim jest dobrze prosperujące, postępowe i antyfaszystowskie Miejsce Pamięci. Ponieważ: „Prawdziwa hojność wobec przyszłości polega na oddaniu wszystkiego teraźniejszości” – Albert Camus.

DDr. Barbara Glück

Dyrektor Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen /
Mauthausen Memorial

O koncepcji

Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen jako instytucja, a także miejsca, którymi się opiekuje, rozwijało się historycznie przez wiele dziesięcioleci, było kształtowane przez wiele podmiotów społecznych i podlegało wpływom różnych nadających i zmieniających znaczenie procesów. Decydujący wpływ na zachowanie dawnych obozów jako miejsc upamiętnienia oraz na rozwój i zaprojektowanie Miejsc Pamięci obozu koncentracyjnego miały osoby ocalałe z obozu, krewni zamordowanych oraz ich organizacje i grupy interesów. Należy wziąć pod uwagę ten historyczny rozwój sytuacji. Stanowi on podstawę, na której należy sformułować przyszłe cele strategiczne Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen.

Niniejszego dokumentu nie należy jednak traktować jako szczegółowego opisu historii, ale raczej jako spojrzenie w przyszłość. Zgodnie z ustawą Gedenkstättenengesetz (Ustawa o miejscach pamięci) koncepcja ta określa cel pracy Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen do 2021 roku. Sformułowano tu cele rozwojowe, które repozycjonują znaczenie miejsc/instytucji w nowych społeczno-politycznych konstelacjach teraźniejszości, w oparciu o ich historię, dla przyszłości. W ten sposób wraz z oddalaniem się w czasie od wydarzeń historycznych zabezpieczone ma być trwale społeczne i polityczne znaczenie Miejsca Pamięci. Na najbliższe lata zostaną określone projekty, które będą miały decydujące znaczenie dla strategicznego ukierunkowania Miejsca Pamięci. Jednocześnie celem jest połączenie wysiłków poszczególnych działów na rzecz osiągnięcia tych celów. Autorzy tej koncepcji zdają sobie sprawę, że w danym okresie może nie powieść się rzeczywista realizacja wszystkich wyżej wymienionych projektów, tym bardziej, że niektóre z nich są uzależnione od dodatkowego finansowania i/lub specjalnych budżetów. Ważnym zagadnieniem związanym

z Miejscem Pamięci jest także otwarta komunikacja z opinią publiczną, organizacjami pozarządowymi oraz innymi osobami i instytucjami działającymi w dziedzinie upamiętniania. Efektem takiego procesu dyskusji mogą być w pewnych okolicznościach relokacje akcentów, wpływających na realizację projektów wymienionych w koncepcji. Niemniej jednak zasady i projekty sformułowane w niniejszym dokumencie powinny służyć jako punkty orientacyjne dla dalszego rozwoju miejsc i instytucji.

Po przedstawieniu kilku fundamentalnych idei związanych z pracą Miejsca Pamięci, w niniejszym dokumencie omówiono cele i projekty Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen zgodnie z poniższymi wytycznymi. Należą tu następujące obszary zadań:

- zachowanie śladów zbrodni i cierpienia
- pamięć – szacunek dla ofiar
- historyczne rozliczenie się
- interakcja – rozprawa o przeszłości w świetle teraźniejszości
- tworzenie sieci powiązań

Koncepcja ta kończy się przeglądem ram finansowych potrzebnych do realizacji wskazanych celów

Podstawowe informacje

Funkcje społeczne MIEJSCA PAMIĘCI dawnego obozu koncentracyjnego Mauthausen

Historia

Obóz koncentracyjny Mauthausen był centrum systemu ponad 40 obozów w latach 1938-1945, czyli stanowił centralne miejsce w nacjonalistycznej polityce identyfikacji, wykluczenia, prześladowania

i internowania – z powodów politycznych, rasistowskich i społecznych – przez nazistowski reżim na terytorium Austrii. Mauthausen był częścią maszyny prześladowań, która terrorizowała ludzi w dużej części Europy i na innych kontynentach. Więźniowie w obozie pochodzili z ponad czterdziestu różnych krajów. Ze 190 000 więzionych tu osób – mężczyzn, kobiet i dzieci – zamordowanych zostało co najmniej 90 000.

Obóz koncentracyjny Mauthausen był nie tylko miejscem cierpienia więźniów, ale również miejscem oporu przeciwko nazistowskiemu terrorowi. Wiele osób zostało deportowanych do Mauthausen

z powodu aktywnej walki przeciwko reżimowi nazistowskiemu. Również w samym obozie więźniowie stworzyli sieć, która w oparciu o międzynarodową solidarność przeciwstawiała się rządowi SS. Po wyzwoleniu powstał na tej podstawie Comité International de Mauthausen (Międzynarodowy Komitet Mauthausen), będący międzynarodową reprezentacją ocalałych.

W pierwszych dekadach po wojnie należeli do niego przede wszystkim więźniowie, którzy przeżyli piekło obozów i ich organizacji, głównie Comité International de Mauthausen (Międzynarodowy Komitet Mauthausen) i Österreichische Lagergemeinschaft Mauthausen (Austriacka Wspólnota Obozu Mauthausen), którzy dbali o pamięć o historii obozu koncentracyjnego Mauthausen i jego podobozów oraz o pamięć o ofiarach. Zachowanie licznych miejsc prześladowań jako miejsc upamiętnienia jest w dużej mierze zasługą ich inicjatywy. Jednak Miejsce Pamięci Mauthausen otwarte w 1949 r. było przez długi czas marginalizowane przez społeczeństwo austriackie oraz przedstawicieli władzy. Dopiero w latach sześćdziesiątych dwudziestego wieku osiągnięto polityczny konsensus w sprawie przyszłości tego miejsca, którego kulminacją było otwarcie pierwszej wystawy historycznej w 1970 roku. Od tego czasu państwo w coraz większym stopniu przejmowało odpowiedzialność za Miejsce Pamięci. Jednak kluczowe znaczenie dla jego rozwoju miał w dalszym ciągu upór i zaangażowanie organizacji ocalałych.

Dawny obóz koncentracyjny Mauthausen zyskiwał coraz większe znaczenie jako ogólny symbol zbrodni nazistowskich na terytorium Austrii. Dziś jest to najważniejsze miejsce upamiętnienia

o zbrodniach nazizmu w Austrii. Wiązą się z nim lokalizacje podobozu Gusen (Zweiglager Gusen)

i ponad 40 innych podobozów (Außenlager). Należy je rozumieć i traktować jako integralne elementy miejsca upamiętnienia Mauthausen.

Jako międzynarodowe miejsca upamiętnienia, cmentarz, muzeum historii

nowożytnej i miejsce nauki, które corocznie odwiedzane jest przez ponad 200 000 osób z całego świata, Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen spełnia funkcję zachowania w świadomości publicznej historii obozu koncentracyjnego Mauthausen i jego podobozów w ramach ogólnej historii nazizmu i jego masowych zbrodni, pamięci o ich ofiarach i odpowiedzialności sprawców oraz wszystkich tych, którzy

w milczeniu się temu przyglądali i tolerowali te zbrodnie. Rolą Miejsca Pamięci jest także nakłonienie do wyciągnięcia wniosków dotyczących tej świadomości, a związanych z teraźniejszym i przyszłym życiem społecznym. Międzynarodowość tych, którzy byli więzieni w obozie koncentracyjnym Mauthausen i tych wszystkich, którzy sprzeciwiali się tam nazistowskiemu reżimowi, zobowiązuje nas dzisiaj do postrzegania Miejsca Pamięci jako miejsca międzynarodowego, które uwzględnia różne narodowe punkty widzenia i jednoczy je we wspólnej perspektywie międzynarodowej.

Miejsca

Historycznie nazwa „obóz koncentracyjny Mauthausen” odnosiła się zarówno do konkretnego miejsca – obozu głównego Mauthausen – jak i do instytucji prowadzonej przez oddział ochronny NSDAP (SS), który zarządzał siecią obozów składającą się z obozu głównego i podobozów, a więc również do lokalizacji podobozów.

Także nazwa „Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen” odnosi się zarówno do konkretnego miejsca – miejsca upamiętnienia w byłym obozie koncentracyjnym Mauthausen – jak

i do instytucji, która opiekuje się tym miejscem – posiadającej dziś formę prawną Instytutu Federalnego. W związku z tym kompetencje instytucji Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen nie ograniczają się do lokalizacji Mauthausen, ale na wiele sposobów wykraczają poza nią: zgodnie z federalną ustawą o utworzeniu Instytutu Federalnego „KZ-Gedenkstätte Mauthausen/Mauthausen Memorial” (Ustawa o miejscach pamięci, Gedenkstättenengesetz) kompetencja ta obejmuje upamiętnienie ofiar zbrodni nazistowskich

„w obozie koncentracyjnym Mauthausen, w obozie koncentracyjnym Gusen oraz we wszystkich podobozach i miejscach, w których popełniono zbrodnie związane z obozem koncentracyjnym Mauthausen i byłym obozem koncentracyjnym Dachau na terytorium Austrii” (w przyszłości: „Miejsca w zakresie kompetencji Miejsca Pamięci na terenie byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen”).

Jednocześnie Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen zyskuje coraz większą popularność, zwłaszcza w ciągu ostatnich dwóch dekad, wykraczającą poza konkretne miejscowości. Znajduje to odzwierciedlenie na przykład w licznych wydarzeniach (konferencjach, prezentacjach książek, wystawach objazdowych itp.) w Wiedniu i innych miejscach, w aktywniejszej obecności

w Internecie Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego (strona internetowa, internetowa baza zbiorów, „wirtualna Sala Nazwisk” (virtueller Raum der Namen), Facebook), w działalności wydawniczej (serie wydawnicze, roczniki) oraz w działalności naukowej.

Pamięć i rozliczenie

Miejsca, którymi opiekuje się Instytut Federalny Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen, to dawne miejsca zbrodni i cierpienia. W chwili obecnej pełnią one funkcję cmentarzy lub działają jako symboliczne miejsca zastępujące nieistniejące cmentarze, gdzie znajdują się szczątki zamordowanych tam osób. Są to również miejsca upamiętnienia o zbrodniach nazistowskich

i zbrodniach popełnionych w pobliżu obozu koncentracyjnego Mauthausen, a w szczególności w jego podobozach. Konsekwencje tej przeszłości obejmują i kształtują teraźniejszość. Kluczową kwestią jest zatem połączenie miejsca, pamięci i rozliczenie się z tymi wydarzeniami.

Przeszłość przywoływana w procesie upamiętniania dawnych miejsc zbrodni i cierpienia wiąże się

z traumą i winą na poziomie indywidualnym i instytucjonalnym. Obecnie jednostki i społeczeństwo poszukują form symbolizujących tę przeszłość oraz sposobów wyrażania jej werbalnie, a także próbują rozliczyć ją za pomocą dyskursów. Różne aspekty i formy pamięci znajdują również odzwierciedlenie w organizacji miejsc upamiętnienia:

- jako historycznych miejsc zbrodni i cierpienia
- jako miejsc zaprojektowanych
- jako miejsc dyskursywnych

Konkretne relikty (czy też puste przestrzenie) byłego kompleksu obozów koncentracyjnych Mauthausen wskazują na miejsce zbrodni i cierpienia spowodowane masowymi zbrodniami historycznymi. Reprezentują one przeszłość, która wprawdzie nadal wywiera wpływ na teraźniejszość, ale z różnych powodów wymyka się integracji w konsensualnych relacjach historycznych. Znacznie częściej relikty kwestionują tego typu narracje i prowokują do nich. Dlatego zadaniem Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego jest stworzenie przestrzeni dla takiego połączenia reliktyw i znaków oraz uwidocznienie ich.

Jako miejsca zaprojektowane posiadające znaczenie symboliczne, w których szczególną rolę pełnią znaki, służą one pamięci zbiorowej, międzynarodowej i indywidualnej oraz stanowią podstawę ciągłego intelektualnego rozliczania się. Upamiętnienie rozumiane jest tu jako symboliczna praktyka, która uznaje w całości za podmioty społeczne osoby i grupy społeczne zdegradowane do ofiar przez zbrodnie nazistowskie. Z upamiętnieniem ofiar na poziomie intelektualnego rozliczenia się musi wiązać się wskazanie sprawców w ich indywidualnej i zbiorowej odpowiedzialności za popełnione zbrodnie. Na poziomie symboliczno-performatywnym w grę wchodzi w równym stopniu praktyki upamiętniające (ceremonie i obrzędy upamiętniające, umieszczanie symboli pamiątkowych itp.) oraz adekwatne ekspresje artystyczne.

Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego jako miejsce dyskursywne jest ostatecznie miejscem społecznej debaty, edukacji i nauki w odniesieniu do tej przeszłości, która zawsze dotyczy teraźniejszości. Celem jest rozpoznanie znaczenia przeszłości dla teraźniejszości i przyszłości. W tym kontekście konieczne jest powiązanie historii dzisiejszych miejsc upamiętnienia z aktualnymi tematami społecznymi i politycznymi (np. rasizmem, antysemityzmem, prawami podstawowymi

i prawami człowieka, władzą państwową, migracją itp.) oraz przemyślenie dylematów związanych

z aktualizacją, tzn. uwzględnienie specyficznych kontekstów zbrodni historycznych i aktualnych pytań na ich temat. Intencją Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego jest zainicjowanie nowych debat, nadanie im przestrzeni i uruchomienie procesów uczenia się. Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego musi zawsze gwarantować historyczno-naukowe podstawy tych debat, dlatego też prowadzi zbiory naukowe i ośrodek badawczy. Celem jest stworzenie świadomości historycznej, politycznej i etycznej (patrz niżej).

W swojej działalności Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego musi zapewnić przemyślane zrównoważenie tych trzech różnych aspektów miejsca upamiętnienia jako miejsca historycznej zbrodni i cierpienia, jako miejsca zaprojektowanego i miejsca dyskursywnego.

Intencje MIEJSCA PAMIĘCI byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen

Rolą dawnych miejsc zbrodni i cierpienia jest upamiętnienie i ponowna ocena historyczna. Legitymacja instytucji wynika z jej prawnego obowiązku zachowania pamięci i ponownej oceny tych historycznych miejsc oraz związanych z tym kompetencji pracowników. Pamięć i ponowna ocena zawsze jednak odbywa się z punktu widzenia teraźniejszości. W związku z tym również Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego dąży do tego, aby stworzyć związek między przeszłością

i teraźniejszością poprzez interwencję i zajęcie stanowiska w bieżących dyskursach i debatach – zawsze w oparciu o doświadczenia i informacje historyczne. Należy to zrobić w sposób, który nie trywializuje zbrodni nazistowskich, ani nie instrumentalizuje ich do współczesnych celów politycznych.

Pamięć jest (diachroniczną) relacją społeczną. Pamięć jako taka uzależniona jest od aktywnej działalności upamiętniającej wśród społeczeństwa, które dba o nią i jej formy wyrazu, nieustannie odwołując się do niej na nowo. Wspieranie aktywnego upamiętniania w opinii publicznej w oparciu

o wiedzę naukową i komunikacja ze społeczeństwem należy zatem również do jednego z głównych celów Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen.

Edukacja społeczeństwa

Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego jest centrum debaty społecznej na temat historii

i skutków zbrodni nazistowskich. Zagadnienia te są ze sobą łączone i znajdują przestrzeń oraz możliwości ekspresji. Dlatego też Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego odgrywa zasadniczo rolę pośredniczącą. Bez odpowiedniej opinii publicznej będącej przestrzenią rezonacyjną, funkcja ta nie miałaby żadnego znaczenia społecznego. O ile to możliwe, Miejsce Pamięci widzi zatem swoje zadanie w zachęcaniu ludności do pamiętania o przeszłości i krytycznego rozliczania się z nią oraz do zapewnienia jej odpowiedniej przestrzeni i miejsca. Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego chce zwrócić się do różnych grup społecznych i promować ich wzajemną wymianę. Należą do nich osoby, które ocalały, ich krewni i organizacje, grupy interesów społeczno-politycznych, badacze, uczniowie,

studenci, nauczyciele itp. Ważnymi partnerami do kontaktu są tu krajowe i międzynarodowe stowarzyszenia ofiar. Są one stronami w dialogu, multiplikatorami i wnoszą ważną opinię.

Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen dostrzega istotę opinii publicznej na kilku poziomach: austriackim, europejskim i globalnym. Choć te trzy poziomy korespondują ze sobą, to jednak stawiają różne wymagania wobec Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego. Ważnym problemem w tym kontekście jest pokonywanie barier językowych.

Wielojęzyczność
w różnych ofertach – od opieki pedagogicznej na miejscu przez wystawy muzealne, obecność

w Internecie i profesjonalnie zarządzaną księgarnią międzynarodową – jest zatem podstawowym celem Miejsca Pamięci.

Podnoszenie świadomości

Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen jest podmiotem społeczno-politycznym. W tym sensie jego celem jest promowanie dla teraźniejszości i przyszłości świadomości znaczenia historii, która miała miejsce w konkretnych miejscach historycznych i jest reprezentowana w Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego. W centrum zainteresowania znajdują się trzy różne poziomy świadomości:

- świadomość historyczna
- świadomość etyczna
- świadomość polityczna

Świadomość historyczna pośredniczy pomiędzy przeszłością a teraźniejszością. Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen jest miejscem rekonstrukcji historii w dosłownym znaczeniu tego słowa. Dawniej ocaleni, dziś coraz częściej ich krewni z drugiego i trzeciego pokolenia odwiedzają Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego, aby zrekonstruować części ich własnej historii lub odnieść się do nich w pracy upamiętniającej i żałobnej. To (ponowne) przywołanie przeszłości tworzy w ten sposób tożsamość w teraźniejszości. (Ponowne) przywołanie przeszłości

w formie uznania zbrodni nazistowskich (jak również ich późniejsze zaprzeczenie lub niemożność pogodzenia się z nimi) ma jednak obecnie wpływ na samorozumienie w społeczeństwie jako całości. Ten proces ponownego przywołania historii znajduje się daleko od zakończenia. Ma to również duże znaczenie dla drugiego i trzeciego pokolenia, dlatego w przyszłości – w czasie po bezpośrednich świadkach tamtych czasów – będą one również w coraz większym stopniu uwzględniane w pracach naukowych poświęconych Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego.

Zadania Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen w zakresie tworzenia świadomości historycznej polegają przede wszystkim na przekazywaniu wiedzy historycznej

i umiejętności jej krytycznego zastosowania w ocenie przeszłości i teraźniejszości.

Świadomość etyczna odnosi się do działania w teraźniejszości. Wspieranie świadomości etycznej ma na celu zrozumienie, że zbrodnie nazizmu i tym samym także zbrodnie popełnione w Mauthausen były możliwe tylko dlatego, że miały wsparcie ze strony części społeczeństwa i były akceptowane przez innych. Zatem uwaga skupia się na różnych wymiarach działań, które umożliwiły popełnienie tych zbrodni i wykracza daleko poza kwestie bezpośrednich sprawców. Pojawia się pytanie o różne poziomy odpowiedzialności w społeczeństwie oraz możliwości i znaczenie etycznych działań

w skrajnych sytuacjach historycznych. W ten sposób można również wyciągnąć wnioski

w teraźniejszości na temat etycznego działania. Wymiar świadomości etycznej stanowi ważne zagadnienie pracy pedagogicznej w Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego. Praca ta powinna być kontynuowana i stale optymalizowana w ramach funkcji pośrednictwa na miejscu. Naukowe wsparcie dla tej pracy pochodzi z intensywnych badań nad „strefami przejściowymi” obozu, które dotyczą różnych wymiarów interakcji między obozem a społeczeństwem.

Świadomość polityczna pośredniczy pomiędzy teraźniejszością a przyszłością. Nawiązuje ona do idei, że podstawowe elementy narodowosocjalistycznej ideologii i dyktatury – od narodowościowej ideologii rasowej i eugeniki społecznej przez prześladowanie przeciwników politycznych po imperialistyczne dążenie do ekspansji – mają korzenie społeczne i polityczne, które umożliwiły narodowy socjalizm i jego zbrodnie. Wspieranie świadomości politycznej jest zatem działaniem prewencyjnym o charakterze społeczno-politycznym. Swoją krytyczną uwagę poświęca tym tendencjom, prądom, dyskursom, praktykom, strukturom instytucjonalnym w teraźniejszości społecznej, które w określonych warunkach mogą przekształcić się w zbrodnie przeciwko ludzkości podobne, aczkolwiek nieidentyczne, do narodowego socjalizmu. W tym kontekście jednym z celów Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen musi być zajmowanie się także debatami społecznymi w teraźniejszości, pod warunkiem, że będą one oferować punkty nawiązujące do doświadczeń z historii obozu koncentracyjnego Mauthausen. Doświadczenie międzynarodowego oporu wobec tyranii narodowego socjalizmu jest kluczowe dla międzynarodowej perspektywy teraźniejszości. W przyszłości debaty te będą inicjowane i prowadzone w coraz większym stopniu za pośrednictwem nowych mediów i sieci społecznościowych, ale także poprzez organizację wydarzeń dyskusyjnych.

Utrzymanie – zachowanie śladów zbrodni i cierpienia

Praca Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen jest nierozdzielnie związana

z miejscami historycznymi i ich historią w kontekście narodowego socjalizmu i jego masowych zbrodni. Jednym z podstawowych zadań Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego jest zatem zachowanie tych miejsc i wszystkich śladów upamiętniających ich historię. Ochrona jest nie tylko kluczowym elementem pracy Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego w nadchodzących latach, ale stanowi przede wszystkim jego podstawę.

Oprócz utrzymania i dbałości o miejsca fizyczne, priorytetowym zadaniem Miejsca Pamięci jest także ochrona, pielęgnacja i dostępność źródeł historycznych, w których autorzy przedstawiają historię. Szczególną rolę pełnią tu zbiory.

Utrzymanie miejsc

Teren miejsca pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen jest własnością Republiki Austrii, reprezentowanej przez Burghauptmannschaft Österreich (departament Federalnego Ministerstwa Cyfryzacji i Lokalizacji Przedsiębiorstw odpowiedzialny za zarządzanie budynkami historycznymi).

W bliskiej współpracy z Miejscem Pamięci byłego obozu koncentracyjnego i Bundesdenkmalamt (Federalnym Urzędem Ochrony Zabytków) departament ten prowadzi na bieżąco prace konserwacyjne i remontowe w historycznych obiektach budowlanych byłego obozu koncentracyjnego. Dobra współpraca pomiędzy trzema instytucjami zapewnia przestrzeganie podstawowych założeń Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego w odniesieniu do historycznych obiektów budowlanych: zasadniczą kwestią jest ich utrzymanie, a wszystkie działania konstrukcyjne muszą zawsze podlegać uprzedniej ocenie naukowej. Zgodnie ze „spuścizną po byłych więźniach”, widoczny zarys obozu powinien zostać zachowany na lata w jego obecnej postaci.

Dzięki współpracy z ekspertami w dziedzinie współczesnej archeologii w ostatnich latach udało się zdobyć i udokumentować wiedzę na temat historycznego miejsca, co jest ważne dla zachowania tego miejsca. Jeśli chodzi o Miejsce Pamięci w byłym obozie koncentracyjnym Mauthausen, należy jeszcze bardziej zintensyfikować tę wieloletnią współpracę w celu trwałego zabezpieczenia i zachowania tego terenu.

Istotnym punktem prac rozwojowych mających na celu ochronę tych terenów będzie w najbliższych latach obszar Gusen–St. Georgen. Cały obszar geograficzny Mauthausen–Gusen–St. Georgen był historycznie obszarem zainteresowania SS i dlatego należy go dziś traktować jako spójną przestrzeń pamięci. Jednak trwające dziesiątki lat zaniedbania byłego obozu koncentracyjnego Gusen i jego strefy wpływów ze strony władz państwowych

sprawiają, że konieczne jest wzmocnienie ochrony obszaru Gusen–St. Georgen. W obrębie obszaru pamięci Gusen–St. Georgen istnieje kilka lokalnych osobliwości, w których powinny zostać utworzone lub rozwinięte miejsca upamiętnienia w węższym znaczeniu na podstawie odpowiednich struktur własnościowych – we własności publicznej, niezależnie od tego, czy są własnością Republiki, czy gmin. Są to:

- memoriał Gusen z centrum dla zwiedzających i mieniem niezagospodarowanym
- grunty wokół dawnego placu apelowego, kruszarki i baraków SS
- podwórze przed tunelami „Bergkristall” w St. Georgen

Republika prowadzi obecnie negocjacje w sprawie nabycia gruntów, na których znajdują się pozostałości archeologiczne placu apelowego, kruszarek, dwóch baraków SS oraz resztki fundamentów innych budynków byłego obozu koncentracyjnego Gusen. Gdyby Republika zakupiła,

a także zabezpieczyła i naprawiła pozostałości naziemne i podziemne, zostałyby one przejęte

w użytkowanie przez Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen. Przewiduje się, że w przyszłości będą one odwiedzane i kontemplowane zarówno przez indywidualnych gości bez przewodnika, jak i przez grupy. W tym celu w nadchodzących latach należy opracować jednolite koncepcje aranżacji terenu i systemu informacji historycznej, które następnie można będzie zrealizować również w innych miejscach (np. w byłych podobozach).

Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen zamierza również w najbliższych latach poświęcić więcej uwagi miejscom dawnych podobozów. Jednakże możliwości interwencji

w niektórych z tych miejsc są ograniczone ze względu na istniejące stosunki własnościowe. Tylko

w miejscach będących własnością Republiki lub dzierżawionych przez Republikę – takich jak przy Ljubelju – dostępne są bardziej dalekosiężne możliwości projektowe. Instytut Federalny poszukuje tutaj najlepszych możliwych synergii z istniejącymi inicjatywami, w szczególności z odpowiednimi grupami lokalnymi Mauthausen Komitee Österreich (Austriackiego Komitetu Mauthausen). Instytucja nie zamierza z nimi konkurować.

Ważną podstawą pracy w miejscach byłych podobozów jest dokumentacja inwentaryzacyjna, którą zajmie się nowo utworzone „Biuro Pamięci” w ramach struktur Miejsca Pamięci. Celem jest topograficzna, fotograficzna i historyczna dokumentacja tych miejsc, która niebawem pojawi się także w formie publikacji.

W związku z tym celem jest również możliwie jednolite oznaczenie wszystkich tych miejsc jako dawnych miejsc zbrodni i cierpienia, w przypadku podobozów w szczególności jako miejsc wyzysku ekonomicznego w warunkach przymusowej pracy, oraz uzupełnienie tego oznaczenia

o skompresowane informacje historyczne dotyczące lokalizacji. Zarówno odwiedzający, jak

i przechodnie powinni znaleźć we wszystkich miejscach pamięci przynajmniej pierwszą informację

o historii tego miejsca w kontekście systemu obozów koncentracyjnych Mauthausen, a także niezbędne podstawowe warunki godnego upamiętnienia.

We współpracy z Bundesdenkmalamt (Federalnym Urzędem Ochrony Zabytków), lokalnymi inicjatywami w sieci Mauthausen Komitee Österreich (Austriackiego Komitetu Mauthausen), jak również Comité International de Mauthausen (Międzynarodowego Komitetu Mauthausen)

i Österreichische Lagergemeinschaft Mauthausen (Austriackiej Wspólnoty Obozu Mauthausen), ma zostać wypracowana trwała ochrona zagrożonych obecnie reliktyw historycznych byłych podobozów. W miejscowości Melk ma być przeforsowane objęcie ochroną pozostałości sztolni „Quarz” oraz zachowanych budynków obozowych, takich jak budynek krematorium, budynek kuchni i drewniany barak na terenie koszar. W miejscu dawnego podobozu Wiener Neustadt będą kontynuowane dążenia do objęcia ochroną „Serbenhalle”. W Gunkskirchen istnieje potrzeba działania ze względu na poważne niebezpieczeństwo zniknięcia fizycznych pozostałości. W tym celu kluczową rolę nadal będzie odgrywać dążenie do współpracy z grupą roboczą byłego obozu koncentracyjnego Hochholz Gunkskirchen/Edt oraz Bundesdenkmalamt (Federalnym Urzędem Ochrony Zabytków).

Na terenie byłego podobozu Aflenz wspierane są starania Bundesdenkmalamt (Federalnego Urzędu Ochrony Zabytków) do objęcia ochroną kamieniołomu „Römersteinbruch” oraz dawnego obszaru obozu.

W Miejscu Pamięci byłego północnego obozu koncentracyjnego Ljubelj w ramach istniejącej grupy projektowej będzie kontynuowana wizualizacja wymiarów byłego obozu jenieckiego za pomocą konstrukcji szczytowych i restauracji fundamentu baraku myjni. Ponadto w planach jest stworzenie koncepcji ścieżki pamięci nad starą przełęczą Ljubelj do Miejsca Pamięci południowego Ljubelj na Słowenii, przy zaangażowaniu słoweńskich władz i inicjatyw związanych z upamiętnieniem.

Zachowanie źródeł

Celem sekcji zbiorów jest zebranie w jednym miejscu, we współpracy z partnerami międzynarodowymi, począwszy od archiwów, a skończywszy na organizacjach założonych przez ocalałych, jak największej ilości źródeł na temat historii wszystkich miejsc znajdujących się w obszarze kompetencji Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen oraz innych utworzonych tam miejsc pamięci, a także usystematyzowanie ich, zbadanie, utrzymanie, zabezpieczenie dla kolejnych pokoleń i udostępnienie ich opinii publicznej. Zbiory mają być zatem dostępne i stanowić inspirację nie tylko dla naukowych, pedagogicznych i publicystycznych agend Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego, ale także dla szerszej publiczności, do badań, nauczania i edukacji. Jednym

z najważniejszych zadań sekcji zbiorów jest również dostarczanie informacji o byłych więźniach krewnym deportowanych, inicjatywom upamiętniającym, naukowcom itp.

Priorytetem na najbliższe lata jest stworzenie na piśmie koncepcji zbiorów. W ten sposób powstaną konkretne ramy działania oraz instrument zapewniania jakości. Umożliwi to analizę aktualnego stanu kolekcji i określi nie tylko status, ale także wskaże kierunek prac nad zbiorami w przyszłości.

Koncepcja ta powinna nie tylko zapewnić spis tektoniki, który należy usystematyzować w zależności od różnych grup zasobów (materiały pisemne, zasoby mieszane, zapytania, fotografie, historia mówiona, sztuka i artefakty oraz biblioteka i mediateka), ale powinna również przedstawić wytyczne w zakresie dokumentacji w celu ustandaryzowanego i zrozumiałego wykorzystywania zbiorów, wpływać na prewencyjną konserwację, odpowiednie przechowywanie, zarządzanie bezpieczeństwem i zbiorami, a tym samym zapewnić wytyczne dla poszczególnych obszarów pracy. Koncepcja zbiorów będzie również obejmować wskazówki dotyczące kwestii etycznych, takich jak postępowanie ze „szczętkami ludzkimi”. Obejmie ona również zagadnienia związane z długoterminową archiwizacją cyfrową.

Istnieje potrzeba podjęcia działań w odniesieniu do infrastruktury materialnej kolekcji artefaktów

i zdjęć. Już w 2016 roku w piwnicy budynku szpitala obozowego zaadaptowano pomieszczenia, aby

w odpowiednich warunkach klimatycznych można było tam utworzyć miejsce do przechowywania zbiorów artefaktów. Jesienią 2017 roku pomieszczenie to zostało umeblowane w celu przeniesienia tam prowizorycznego magazynu artefaktów z centrum dla zwiedzających.

Obecnie sekcja zbiorów, która znajduje się głównie w Wiedniu, jest związana z Miejscem Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen. Z jednej strony od lat powstaje tam specjalistyczna biblioteka, odzwierciedlająca częściowo bibliotekę istniejącą w Wiedniu. Z drugiej strony cała kolekcja artefaktów znajduje się w Miejscu Pamięci, gdzie udostępniono na jej potrzeby odpowiednie pomieszczenie. Długoterminowym celem pozostaje zebranie także innych części zbiorów

w Mauthausen – na przykład w celu umożliwienia przekazywania informacji o byłych więźniach krewnym – oraz stworzenie na miejscu niezbędnych zasobów kadrowych, które zadbają o te źródła

i zapewnią ich dostępność.

Pamięć – szacunek dla ofiar

Kluczową rolę w upamiętnianiu pełni szacunek dla ofiar. W sposób domyślny obejmuje to zawsze także rozprawę z wielowątkowymi formami zbrodni. Wyrazem jest na przykład dokument przekazania aliantów sowieckich Republice Austrii, w którym stwierdza się, że były obóz koncentracyjny ma być zachowany jako „pomnik ofiar zamordowanych przez nazistowskich katów”.

Oprócz zachowania miejsc historycznych jako dawnych miejsc zbrodni i cierpienia, jednym

z priorytetowych zadań Miejsca Pamięci jest zapewnienie przestrzeni dla godnego upamiętnienia. Uroczystości związane z upamiętnieniem i wyzwoleniem w Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen i jego dawnych podobozów są organizowane i obchodzone przez ocalałych i ich stowarzyszenia od 1946 roku, czyli od roku ich zapoczątkowania. Mauthausen Komitee Österreich (Austriacki Komitet Mauthausen) – jako następcą Österreichische Lagergemeinschaft Mauthausen (Austriackiej Wspólnoty Obozu Mauthausen) przejął to zadanie i jako organizator

w ramach swojej krajowej i międzynarodowej sieci zapewnia ochronę interesów ocalałych i ich rodzin w związku z uroczystościami upamiętnienia i wyzwolenia. Instytut Federalny wspiera ich cele zarówno finansowo, jak i personalnie.

Przez wiele dziesięcioleci Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen było również kształtowane przez zbiorowe lub indywidualne, materialne i rytualne działania upamiętniające pochodzące od społeczeństwa. Należy do nich powstanie tzw. parku pomników oraz innych, bardziej indywidualnych i osobistych miejsc pamięci, a także funkcja cmentarzy na terenie Miejsca Pamięci, gdzie pochowane są szczątki ponad 10 000 więźniów. Rzadko formy upamiętnienia wywodziły się

z samego Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego jako instytucji. Miejsce Pamięci udostępniało jedynie przestrzeń, którą zapełniało społeczeństwo. Niemniej jednak należy tu wspomnieć o dwóch projektach promujących pamięć, do których impulsem było przede wszystkim samo Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego: z jednej strony publikacja „Gedenkbuch für die Toten des KZ Mauthausen und seiner Außenlager“ (Księga Pamięci

o Zmarłych w obozie koncentracyjnym Mauthausen i jego podobozach) w 2016 r. oraz jej kontynuacja i rozbudowa w formie wirtualnej; z drugiej strony otwarcie Sali Nazwisk („Raum der Namen“) w Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen w 2013 r. W Sali tej widnieją nazwiska 81 000 osób, które zginęły w obozie. W samej Sali Nazwisk nie można docelowo wyszukiwać nazwisk umieszczonych na dużych szklanych tablicach ze względu na ich losowe rozmieszczenie. Docelową możliwość wyszukiwania zapewnia strona internetowa założona w 2016 roku („wirtualna Sala Nazwisk“), która będzie również dostępna w samej Izbie w nawiązaniu do zainstalowanego tam ekranu dotykowego.

Celem na najbliższe lata jest zachowanie i w razie potrzeby rozbudowa istniejących przestrzeni pamiątkowych w Mauthausen i innych miejscowościach. Na przykład w przyszłości trzeba będzie stworzyć więcej

przestrzeni dla indywidualnej pamięci, co obecnie w dużej mierze wyraża się

w formie osobistych tablic pamiątkowych. Konieczne jest tu znalezienie sposobów i środków umożliwiających indywidualne upamiętnienie bez naruszania historycznej substancji budowlanej dawnego miejsca zbrodni i cierpienia. W Mauthausen należy również określić podejście do graffiti, które zwiedzający zostawiają w różnych miejscach historycznych budynków. Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego nie chce ich w każdym przypadku rozumieć jako zwykłe smugi czy formy wandalizmu, ale jako wyraz potrzeb w tym wymagającym poznawczo i emocjonalnie miejscu, by pozostawić po sobie formę komunikacji czy przekazu, którego stosowność i niestosowność odnosi się do współczesnych relacji historycznych. Należy znaleźć konkretne rozwiązania, które pozwolą zaspokoić tę potrzebę bez dalszego niszczenia lub dewaluacji historycznej substancji budowlanej.

Ale nie tylko były obóz koncentracyjny Mauthausen ma tę symboliczno-performatywną jakość miejsca pamięci, należą tu także w dużej mierze miejsca zapomniane przez długi czas, takie jak były obóz koncentracyjny Gusen czy byłe podobozы. W niektórych z tych miejsc celem będzie stworzenie po raz pierwszy w historii przestrzeni dla pamięci społecznej i szczególne jej promowanie.

W przestrzeni upamiętniającej Gusen–St. Georgen centralnym miejscem pamięci jest Memorial de Gusen wokół zachowanego obozowego pieca krematoryjnego. Jednak w ostatnich latach obszar przed wejściem do sztolni „Bergkristall”, który został zabezpieczony i częściowo wyremontowany przez Bundesimmobiliengesellschaft (Federalną Agencję Nieruchomości), również staje się coraz ważniejszym punktem działań upamiętniających na poziomie krajowym i międzynarodowym. W St. Georgen działania te są wspierane i współorganizowane przez różne inicjatywy upamiętniające oraz przez społeczność w ramach „Regionu Świadomości Mauthausen–Gusen–St. Georgen”. Dwa lata temu Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen powołało do życia „Perspektivenworkshop Gusen/St. Georgen” (Warsztat Perspektyw Gusen/St. Georgen), którego celem było przekształcenie placu przed sztolnią w miejsce pamięci na podstawie szerokiego konsensusu. Ta grupa robocza, złożona z różnych podmiotów społecznych, będzie kontynuowana pod przewodnictwem Miejsca Pamięci. W ten sposób przekształcony w miejsce pamięci ma zostać nie tylko plac przed sztolnią Bergkristall. Dzięki szerokiej wymianie społecznej i interdyscyplinarnej mają zostać zdefiniowane podstawowe parametry rozwoju całego obszaru związane z przestrzenią upamiętniającą St. Georgen-Gusen-Mauthausen.

Jeśli chodzi o podobozы i wiele „zapomnianych miejsc”, warunkiem ich przekształcenia w miejsca pamięci jest jednolite oznakowanie, o którym mowa w poprzednim rozdziale. Zapewnienie godnego upamiętnienia implikuje przede wszystkim obecność na miejscu – na przykład poprzez udział

w uroczystościach upamiętniających i opiekę nad ocalałymi i ich krewnymi – oraz zajęcie publicznego stanowiska w sprawie bieżących wydarzeń mających znaczenie dla polityki upamiętniającej

w odniesieniu do tych miejsc. Zadania te w ramach Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen będzie realizować w przyszłości zwłaszcza nowo utworzone „Biuro Pamięci”. Służy ono jako

punkt kontaktowy, doradczy i pośrednik dla innych istotnych podmiotów w tej dziedzinie (nauka, ochrona zabytków itp.) w związku z inicjatywami upamiętniającymi w formie rytualnej lub twórczej.

Mauthausen Komitee Österreich (Austriacki Komitet Mauthausen) jest wybitną organizacją

w zakresie upamiętniania, szczególnie w miejscach byłych podobozów. Mauthausen Komitee Österreich (Austriacki Komitet Mauthausen) ma potrzebne doświadczenie i międzynarodowe kontakty w tej dziedzinie. Należy ocenić, jakie pozytywne efekty synergii można osiągnąć dla przyszłościowych prac w zakresie upamiętnienia dzięki dalszemu łączeniu zasobów Mauthausen Komitee Österreich (Austriackiego Komitetu Mauthausen), Österreichische Lagergemeinschaft Mauthausen (Austriackiej Wspólnoty Obozu Mauthausen) i Comité International de Mauthausen (Międzynarodowego Komitetu Mauthausen) oraz Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen.

Na terenie byłego podobozu Ebensee od wielu lat istnieje bliska i pełna zaufania współpraca ze stowarzyszeniem „Zeitgeschichte Museum und KZ-Gedenkstätte Ebensee” (Muzeum Historii Nowożytniej i Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Ebensee), która w przyszłości będzie kontynuowana na dotychczasowych zasadach.

Rozliczenie się – badanie, interpretacja i prezentacja historii

Oprócz czysto fizycznej obecności jako dawnych miejsc zbrodni i cierpienia oraz charakterystyki

w ramach zaprojektowanych miejsc pamięci, poszczególne miejsca upamiętnienia funkcjonują również jako nośniki historii w kontekście narodowego socjalizmu i jego masowych zbrodni. Miejsca same w sobie nie mówią jednak o tej historii, muszą zostać „nakłonione do mówienia” poprzez zaangażowanie w dyskursy, które zbliżają się do niej na poziomie poznawczym. W związku z tym szczególne znaczenie ma rozliczenie się ze sprawcami i strukturami tego społeczeństwa.

Miejsca upamiętnienia są więc zawsze również miejscami dyskursywnych pertraktacji na temat historii. Pertraktacje te nie są procesem liniowym i nigdy nie zostaną zakończone. Miejsca upamiętnienia są włączone w dynamiczne pole dyskursywne pomiędzy badaniami naukowymi, interpretacją i różnymi formami prezentacji tej historii. W ramach struktur Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen pola te są z jednej strony skupione w centrum badawczym,

a z drugiej w dziale odpowiedzialnym za wystawy.

Badania i publikacje

W odniesieniu do działalności badawczej należy dokonać rozróżnienia między badaniami podstawowymi a badaniami ukierunkowanymi na zastosowanie. Ważnym projektem w ramach badań podstawowych jest prowadzona intensywnie od kilku lat rejestracja nazwisk deportowanych do systemu obozów koncentracyjnych Mauthausen, która opiera się na cyfrowym rejestrowaniu przekazywanych źródeł do baz danych. Jednym z wyzwań w nadchodzących latach będzie zapewnienie zrównoważonego związku między badaniami podstawowymi a badaniami ukierunkowanymi na zastosowanie.

Pod względem merytorycznym działalność badawcza ma na celu z jednej strony zlikwidowanie istniejących luk w badaniach nad historią kompleksu obozów koncentracyjnych Mauthausen,

a z drugiej strony otwarcie nowych obszarów badań. Nawet po ponad 70 latach od wyzwolenia ostatnich pozostałych obozów systemu obozów koncentracyjnych Mauthausen, wiele rozdziałów tego kompleksu obozowego pozostaje bez wyjaśnienia. Przykładami są jeńcy sowieccy, których historię można było zbadać dopiero po otwarciu sowieckich archiwów, czy też „strefy przejściowe” obozu, strefy interakcji między poszczególnymi obozami i otaczającym je społeczeństwem.

W nadchodzących latach należy zwrócić większą uwagę na oba te obszary. W dziedzinie badań dotyczących sprawców w ostatnich latach opracowano już ważne wyniki w postaci utworzenia bazy danych i publikacji, takich jak seria „Mauthausen-Studien” i rocznik Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego. Badania podstawowe i tematyczne dotyczące sprawców będą kontynuowane także w przyszłości. Ze względu na nową kompetencję prawną Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego badania historii

podobozów obozu koncentracyjnego Dachau na terytorium Austrii mają szczególne znaczenie dla tych miejsc. Na szerszą skalę planowane jest w przyszłości silniejsze powiązanie z dziedzinami badawczymi, takimi jak pedagogika Miejsca Pamięci, studia nad holokaustem, studia nad pamięcią (np. w odniesieniu do krewnych deportowanych do obozu koncentracyjnego Mauthausen) lub porównawcze badania dotyczące ludobójstwa. W tym celu

w przyszłości organizowanych będzie więcej konferencji poświęconych istotnym tematom oraz promowana będzie współpraca badawcza. W ramach możliwości finansowych należy również w coraz większym stopniu stymulować, koordynować i promować badania na zlecenie prowadzone przez strony trzecie.

Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego chce być punktem kontaktowym w swoim obszarze badawczym dla architektów współczesnej historii, uniwersytetów – zwłaszcza dla młodych naukowców – oraz mediów. W tym celu konieczne jest wspieranie istniejących już sieci współpracy

z partnerami, na przykład poprzez wspólne działania w zakresie publikacji lub wspólną prezentację wyników badań w ramach różnych serii wydarzeń. Ponadto w przyszłości mają być opracowywane razem z tymi partnerami wspólne projekty badawcze finansowane przez strony trzecie (takie jak projekty Fonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung (Austriacki Fundusz Nauki)).

W odniesieniu do badań realizowanych przez młodych naukowców konieczne jest zwiększenie aktywności jako instytucji finansującej, na przykład poprzez coroczne zaproszenia do współpracy

i przyznawanie „Nagrody za badania”.

W przyszłości działalność badawcza będzie ściślej powiązana z działalnością wydawniczą. Należy również wykorzystać efekty synergii pomiędzy wydarzeniami i publikacjami. Istniejące serie pism „Mauthausen-Studien” i „Mauthausen-Erinnerungen” stanowią trzon działalności wydawniczej Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen. W „Mauthausen-Studien” Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen publikuje badania związane z historią

i posthistorią obozu koncentracyjnego Mauthausen, podobozu Gusen i ponad 40 innych podobozów. Dzięki tej serii pism Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen ma na celu opublikowanie własnych prac badawczych, wspieranie naukowego rozliczenia się z historią systemu obozów koncentracyjnych Mauthausen i stanie się forum dla wszystkich, którzy naukowo zajmują się tą historią. W serii pism „Mauthausen-Erinnerungen”, Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen publikuje naukowo komentowane teksty na temat doświadczeń związanych z deportacją do obozu koncentracyjnego Mauthausen. Uwaga skupiona jest przede wszystkim na byłych więźniach i językowemu wyrażeniu ich wspomnień będącemu środkiem do rozprawienia się z doświadczeniami obozowymi. Opublikowane teksty mają odzwierciedlać różnorodne narodowe, kulturowe i społeczne pochodzenie, a także różne historie deportacji

i warunki więzienne więźniów obozu koncentracyjnego Mauthausen. W obu seriach pism

w przyszłości będzie publikowany co najmniej jeden tom rocznie. Ponadto okresowo pojawia się także „Jahrbuch” (Rocznik). Miejsce Pamięci

byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen publikuje w nim wyniki badań dotyczące obozu koncentracyjnego Mauthausen, komentuje dokumenty historyczne oraz informuje o działaniach i wydarzeniach z ubiegłego roku. Rocznik – pod opieką naukową Institut für Zeitgeschichte (Instytutu Historii Współczesnej) – ukazuje się od 2007 roku

i postrzegany jest jako forum dla organizacji i osób, które zajmują się Miejscem Pamięci Mauthausen w roli miejsca upamiętnienia, cmentarza i muzeum. Rok po wydaniu w wersji drukowanej, zostanie udostępniony do bezpłatnego pobrania na stronie internetowej Miejsca Pamięci jako plik PDF. Podobna strategia otwartego dostępu zostanie opracowana w najbliższych latach również dla innych publikacji Miejsca Pamięci.

Poza istniejącymi seriami publikacji planowane jest wydanie międzynarodowego czasopisma, w miarę możliwości we współpracy z innymi partnerami. Podczas gdy Rocznik adresowany jest do szerokiej niemieckojęzycznej grupy czytelniczej, czasopismo skierowane będzie do międzynarodowego środowiska naukowego. Czasopismo wydawane w procesie peer-review (recenzji naukowej) może służyć jako widoczna na arenie międzynarodowej platforma publikacji dla badań naukowych związanych z historią obozu koncentracyjnego Mauthausen, wzmacniając w ten sposób jego międzynarodowe ukierunkowanie, jak również zachęcając do debaty na temat narodowego socjalizmu w Austrii.

Wystawy

Zadaniem Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen jest „skłonić miejsca upamiętnienia do mówienia” w przedstawionym wyżej sensie, poprzez ustanowienie w nich specyficznych – w najszerszym tego słowa znaczeniu – interwencji muzealnych. W ciągu najbliższych pięciu lat uwaga skoncentruje się na Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen

i obszaru upamiętnienia Gusen–St. Georgen.

W Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen realizowana jest zdecentralizowana koncepcja wystawy, zgodnie z opublikowaną w 2009 roku „Ramową koncepcją przeprojektowania Miejsca Pamięci obozu koncentracyjnego Mauthausen” („Rahmenkonzept für die Neugestaltung der KZ-Gedenkstätte Mauthausen”). Oprócz wystawy przeglądowej poświęconej historii obozu (otwartej w 2013 r.) obejmuje ona również kilka wystaw tematycznych. Jednocześnie koncepcja ramowa ma na celu takie zaprojektowanie terenu na wolnym powietrzu, aby odwiedzający mieli możliwość zapoznania się podczas wizyty z podstawowymi informacjami na temat historii obozu. W tym celu

w 2016 roku zaprezentowano opracowany na nowo audioprzewodnik. W uzupełnieniu do tego należy zaprojektować i wdrożyć w nadchodzących latach analogowy system informacyjny (składający się z fizycznych elementów nośnikowych) w celu historyczno-merytorycznego i topograficznego rozwoju obszaru zewnętrznego oraz dostępnych obszarów wewnętrznych byłego obozu koncentracyjnego. Zastąpi to istniejące tablice informacyjne pochodzące z poprzednich dziesięcioleci.

Ponieważ do dziś zachował się jedynie ułamek obiektów i budynków obozu koncentracyjnego Mauthausen, zwiedzający nie mogą już pojąć przes-

trzennych wymiarów obozu bez wsparcia środków projektowych. Dlatego planuje się wizualizację zasięgu i struktury obozu koncentracyjnego

w momencie jego wyzwolenia 5 maja 1945 r. za pomocą odpowiedniego zaprojektowania terenu Miejsca Pamięci. Środki te muszą być opracowane w oparciu o podstawową koncepcję projektową, która może być również stosowana w innych miejscach, takich jak były podobozы lub obszar upamiętnienia Gusen–St. Georgen, i która powinna zostać opracowana w formie procedury konkursowej.

Kolejnym celem w ciągu najbliższych pięciu lat będzie podjęcie pierwszych kroków w kierunku opracowania wystawy tematycznej poświęconej grupom więźniów obozu koncentracyjnego Mauthausen i jego podobozów, zgodnie ze specyfikacją koncepcji ramowej. Jako miejsce tej wystawy przewidziane jest na razie Miejsce Pamięci w byłym obozie koncentracyjnym Mauthausen (dawny barak kuchenny), pod warunkiem, że wcześniejsze prace remontowe i naprawcze w potencjalnych budynkach wystawowych zostaną sfinansowane i zrealizowane przez Bundesimmobiliengesellschaft (Federalną Agencję Nieruchomości) lub Burghauptmannschaft Österreich (departament Federalnego Ministerstwa Cyfryzacji i Lokalizacji Przedsiębiorstw) odpowiedzialny za zarządzanie budynkami historycznymi. Wystawa dotyczyć będzie osób i grup osób deportowanych do obozu. Priorytetowym celem jest reprezentacja deportowanych w ich indywidualnej i zbiorowej podmiotowości oraz tożsamości. Należy pokazać, kim byli deportowani i z jakich powodów byli prześladowani. Wystawa ma powstać w ścisłej współpracy z krewnymi i partnerami Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego, którzy poświęcą się uczczeniu pamięci poszczególnych grup deportowanych lub będą ich reprezentować. W związku z tym należy opracować strukturę projektu w celu zapewnienia ustrukturyzowanej integracji odpowiednich podmiotów. Kolejne pięć lat zostanie wykorzystane na stworzenie odpowiedniej sieci współpracy oraz opracowanie koncepcji merytorycznej i projektowej.

W Gusen informację historyczną zapewnia już dziś stała ekspozycja w centrum dla zwiedzających. Artystyczny projekt „Audioweg Gusen” pełni rolę instrumentu umożliwiającego indywidualnym zwiedzającym odkrycie dawnego terenu obozowego i jego otoczenia. Ze względu na założenia merytoryczne i koncepcyjne projekt ten uznawany jest za innowacyjny. Prowadzi po z góry określonej ścieżce przez teren i dostarcza powiązaną z nim narrację na kilku różnych poziomach (wydarzenia historyczne – pamięć indywidualna – pamięć społeczna).

Gdyby Republika (patrz wyżej) kupiła, wyremontowała i naprawiła grunty, które kiedyś były częścią terenu obozowego, konieczna również tam byłaby interwencja muzealna – w najszerszym tego słowa znaczeniu. „Audioweg” jako medium poznawcze ma być dostosowane i rozszerzone do nowych warunków we współpracy ze wszystkimi odpowiedzialnymi osobami i zaangażowanymi instytucjami. Planowane jest również opracowanie dodatkowych wersji w innych językach (polski, francuski). Następnie należy zaangażować się w nowo utworzone miejsca upamiętnienia za pomocą metod projektowania powierzchni i instalacji analogowego systemu informacji historyczno-topograficznej

(z fizycznymi nośnikami informacji). Podstawową koncepcję projektową do tego celu należy określić na podstawie konkursu, a następnie wdrażać krok po kroku nie tylko w Gusen, ale również

w Mauthausen (patrz wyżej).

Oprócz planów zagospodarowania Miejsca Pamięci w byłym obozie koncentracyjnym Mauthausen

i na terenie byłego obozu koncentracyjnego Gusen, na terytorium byłego podoboju Melk należy podjąć pierwsze działania w celu uaktualnienia pod względem naukowym i projektowym istniejącej wystawy w dawnym krematorium przy zaangażowaniu lokalnych inicjatyw stowarzyszenia „MERKwürdig” i „Quarz-Roggendorf”.

W najbliższych latach nadal będą pokazywane wystawy specjalne i czasowe, których tematyka nawiązuje do historii miejsc. Wystawy czasowe mogą być tworzone samodzielnie przez Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego lub też mogą być sprowadzane do Miejsca Pamięci w formie wystaw objazdowych zaprojektowanych zewnętrznie. Są one istotnym uzupełnieniem istniejącej oferty i mogą służyć jako inspiracja dla osób, które już w przeszłości odwiedziły Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego, do ponownego odwiedzenia tego miejsca i spojrzenia na historię obozu koncentracyjnego z innej perspektywy. W obliczu narastającego dystansu czasowego, a więc

i emocjonalnego wobec wydarzeń, ważną rolę w dyskursie pamięci odgrywają kwestie przekazywania wiedzy historycznej i świadomości. Pewną rolę odgrywa również artystyczne podejście do istotnych tematów związanych z historią miejsca.

Interakcja – rozprawa o przeszłości w świetle teraźniejszości

Wymiana pomiędzy Miejscem Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen a opinią publiczną społeczeństwa obywatelskiego ma dwa główne cele: wyjaśnienie historii systemu obozów koncentracyjnych Mauthausen oraz przeciwdziałanie relatywizacji, a nawet negowaniu tej historii

i popełnionych tam zbrodni, a także inicjowanie i prowadzenie debat na temat teraźniejszości

i przyszłości społeczeństwa (na poziomie krajowym, europejskim i globalnym) w kontekście tej konkretnej historii.

Na podstawie tego pytania powstaje społeczno-polityczna misja Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen: W jaki sposób Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego powinno oddziaływać na społeczeństwo? Kluczową rolę odgrywa wspomniane wyżej wspieranie świadomości na trzech różnych płaszczyznach świadomości historycznej, etycznej i politycznej. Jest to kwestia oddziaływania Miejsca Pamięci w teraźniejszości za pośrednictwem konfrontacji

z przeszłością. Wyzwanie polega na tym, aby wziąć pod uwagę odbiorców Miejsca Pamięci, czyli odwiedzających w ich subiektywności i na tej podstawie wskazać konkretne znaczenie przeszłości dla teraźniejszości.

Struktura różnych grup docelowych związanych z Miejscem Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen jest bardzo zróżnicowana, na przykład pod względem wieku, pochodzenia, wcześniejszej wiedzy, zainteresowań lub wymagań. Ocaleni i ich krewni mają szczególne znaczenie, ponieważ ich osobiste i zbiorowe wspomnienia stanowią podstawowy element debaty historycznej. Komunikacja

z ocalałymi i krewnymi musi być wrażliwa na wszelką traumatyzację i dążyć do tego, aby wiedza historyczna zachowana w instytucji mogła być wykorzystana do ponownej oceny osobistych historii życia osób, których dotyczy problem. Jednocześnie wspomnienia i opowieści ocalałych oraz ich krewnych są nieodłącznie związane z pracą Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego. Szczególną grupą docelową są młodzi ludzie, którzy odwiedzają Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego jako uczniowie, studenci lub w ramach wycieczek grupowych, bądź którzy w inny sposób zajmują się historią tego miejsca. Migracja sprowadza do Miejsca Pamięci ludzi z różnych regionów świata. Tutaj, pomimo wszystkich branych pod uwagę niebezpieczeństw związanych ze sprzecznym z prawem utożsamianiem, istnieje możliwość powiązania historii narodowego socjalizmu i jego zbrodni z doświadczeniami masowych zbrodni w innych regionach świata. Szczególną uwagę poświęca się również ludności zamieszkującej w pobliżu miejsc upamiętnienia, którymi opiekuje się Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen. Ponadto celem jest zapewnienie dostępności wszystkich ofert Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego.

Pedagogiczna rola Miejsca Pamięci

W 2007 roku po raz pierwszy w Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen utworzono dział pedagogiczny, a następnie opracowano koncepcję pedagogiczną. Pierwotnym celem było stworzenie podstaw merytorycznych, metodologicznych, kadrowych i organizacyjnych.

W przyszłości nacisk zostanie położony na dalszy rozwój tych celów.

Wychodząc od podstawowej idei pedagogicznej koncepcji patrzenia na historię byłego obozu koncentracyjnego z trzech perspektyw – ofiar, sprawców i społeczeństwa – jego dalszy rozwój będzie się koncentrował w szczególności na pytaniu, w jakich warunkach, z jaką odpowiedzialnością

i w jakim zakresie osoby były zaangażowane w te „role”. Szczególne znaczenie ma sposób przekazywania opowieści – narracja: jak można z jednej strony stworzyć jasne historyczne ramy orientacji w pracy przekazu, a z drugiej strony oddać sprawiedliwość złożoności historii i jej szarych stref oraz przeciwdziałać dowolności narracyjnej poprzez krytyczne klasyfikacje?

Utworzenie grup roboczych intensyfikuje współpracę pomiędzy zespołem pedagogicznym a edukatorami. W tym miejscu poruszane są konkretne kwestie związane z przekazem zarówno dla dalszego rozwoju koncepcji pedagogicznej, jak i dla ofert przekazu informacji odpowiednich dla grupy. Obejmuje to takie tematy jak: „Możliwości uczestnictwa dla odwiedzających lub grup docelowych”, „Dyskusja nad aktualnymi tematami istotnymi społecznie w pracy związanej

z przekazywaniem informacji” lub „Brak barier w przekazywaniu informacji”. W razie potrzeby tym projektom i procesom towarzyszą eksperci zewnętrzni i partnerzy kooperacyjni.

Celem dalszego rozwoju koncepcji pedagogicznej jest:

- utrzymanie wielowarstwowych metod i innowacyjnych podejść do przekazywania informacji na wysokim poziomie w Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen,
 - nieustanne analizowanie narracji w pracach związanych z przekazywaniem informacji
- i uwzględnianie nowych wyników (historycznych) badań naukowych,
- rozwój dyskusji na tematy istotne społecznie w pracy związanej z przekazywaniem informacji w Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen,
 - wymiana w tym zakresie z podmiotami z dziedziny pedagogicznej działalności Miejsc Pamięci, jak również z ważnymi instytucjami zajmującymi się tą tematyką (uniwersytety, szkoły wyższe, wydziały pedagogiczne Miejsc Pamięci w Niemczech i zagranicą, erinnern.at, Mauthausen Komitee Österreich (Austriacki Komitet Mauthausen), Comité International de Mauthausen (Międzynarodowy Komitet Mauthausen), Dokumentationsarchiv des österreichischen Widerstandes (Archiwum Dokumentacji Austriackiego Ruchu Oporu itd.)),
 - uwzględnianie różnicowania grup odwiedzających i gości indywidualnych,
 - dalsza intensyfikacja dialogu z odwiedzającymi i możliwości ich uczestnictwa,
 - dyskusja nad kontrowersyjnymi opiniami z jasnym nastawieniem

i podjęcie lub wywołanie irytacji w celu wspierania refleksji nad przeszłością, teraźniejszością i przyszłością w nieustannie zmieniającym się społeczeństwie.

W przyszłości oferta edukacyjna Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen będzie w coraz większym stopniu skierowana do różnych grup odwiedzających. W zależności od specyficznych potrzeb grupy dostępne będą różne podejścia pod względem merytorycznym, metodologicznym i czasowym, jak również płaszczyzny pogłębienia.

Jako szczególnie ważną grupę odwiedzających traktujemy ocalałych z obozu koncentracyjnego, ich krewnych i potomków. Ich zaangażowanie jest uwzględniane indywidualnie i w ścisłej współpracy

z działem naukowym Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen na płaszczyźnie procesowej i czasowej. Dla kolejnych grup odwiedzających, takich jak uczniowie Sicherheitsakademie (Akademia Bezpieczeństwa), rekruci austriackich sił zbrojnych lub studenci Akademii Wojskowej, grupy turystyczne, grupy seniorów, stażyści różnych zawodów, np. w medycynie i opiece medycznej, zawodów związanych z edukacją, z policją itp. zostaną opracowane dodatkowo specjalne formaty

i metody edukacyjne, które oprócz informacji zawodowych będą uwzględniać również różne możliwości czasowe. W odpowiedzi na wzrost liczby doniesień o naruszeniach austriackiej ustawy zakazującej propagowanie nazizmu (Verbotsgesetz) zintensyfikowano współpracę z organizacją „Neustart” specjalizującą się w pomocy resocjalizacyjnej, z prokuratorami i sędziami oraz

z ekspertami ds. ekstremizmu pravicowego. Zadaniem szeroko zakrojonego dyskursu będzie tu zbadanie możliwości i granic pedagogicznej działalności Miejsca Pamięci. Zwłaszcza dla mieszkańców regionu przygotowywane i oferowane są regularne wycieczki tematyczne w rozszerzonym otoczeniu Miejsca Pamięci.

Celem jest zapewnienie bezbarierowego i kompleksowego dostępu do usług edukacyjnych oferowanych przez Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen. Ponadto przygotowywane i realizowane są specjalne programy dla osób niepełnosprawnych, np. w zakresie pracy edukacyjnej prowadzonej w łatwo zrozumiałym języku.

W przyszłości oferta edukacyjna Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen będzie w coraz większym stopniu koncentrować się na „Krajobrazie wspomnień Mauthausen–Gusen–St. Georgen” i miejscach byłych podobozów. Ważnym partnerem do współpracy w tej dziedzinie jest Mauthausen Komitee Österreich (Austriacki Komitet Mauthausen). Na podstawie historii obozu koncentracyjnego Mauthausen tematem pracy edukacyjnej będzie także miejscowość Mauthausen, byłe obozy koncentracyjne Gusen I, II i III aż do systemu sztolni „Bergkristall”, a także miejsca byłych podobozów. Ponadto kontynuowana będzie współpraca z „Regionem świadomości Mauthausen–Gusen–St. Georgen” oraz z (lokalnymi) inicjatywami upamiętniającymi.

W nadchodzących latach w centrum uwagi znajdzie się dalszy rozwój materiałów edukacyjnych. Istniejące zasoby materiałowe zostaną zrestrukturyzowane, rozszerzone i uzupełnione o podstawowe informacje i zalecenia do metodologicznego wykorzystania.

W celu opracowania nowych materiałów do przygotowania i kontynuacji dla uczniów i nauczycieli, dąży się do współpracy ze stowarzyszeniem „_erinnern.at_” („Nie zapomnieć”) i Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung (Federalne Ministerstwo Edukacji, Nauki i Badań Naukowych). Ponadto zostanie zbadane, w jaki sposób wykorzystanie nowych możliwości technicznych (tablice, tablety itp.) może wesprzeć i wzbogacić pracę edukacyjną.

Wysokiej jakości, innowacyjna praca edukacyjna wymaga dobrze wykształconych nauczycieli, którzy nieustannie doskonalą swoje kwalifikacje. W ciągu najbliższych pięciu lat będą zatem przygotowane

i zorganizowane kursy kształcące oraz regularnie odbywające się oferty dalszego doskonalenia. Działaniom na rzecz zapewnienia jakości zostaną poddane także agendy usług dla odwiedzających, tak aby procesy pracy były przyjazne dla odwiedzających, zorientowane na klienta i wydajne.

Komunikacja, wydarzenia i Wiedeń jako „otwarty dom”

Aby spełnić swoją misję społeczno-polityczną, szczególnie ważne jest, aby Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego nie tylko oferowało przestrzeń i możliwości dla wszystkich odwiedzających, którzy z własnej inicjatywy chcą poznać przeszłość tego historycznego miejsca. Zadanie polega na aktywnym zwróceniu się do wszystkich tych, którzy mają niewielki związek z tą historią bądź nie znajdują się z nią w żadnej relacji. Dlatego też należy opracować oferty i formaty dopasowane do danej grupy, które posiadają potencjał wzbudzenia zainteresowania historią i konfrontacji z nią. Celem jest przyczynienie się do kształtowania sfery publicznej, która w świetle teraźniejszości funkcjonuje jako nośnik ożywionych debat na temat istotnych społecznie pytań dotyczących przeszłości.

Najważniejszą rolę pod tym względem ma odgrywać w przyszłości nowa lokalizacja Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen w Wiedniu. Jako „otwarty dom” położony w stolicy federalnej będzie pełnił funkcję swoistego rodzaju zawiasu pomiędzy szeroką opinią publiczną

a różnymi historycznymi miejscami upamiętnienia. Obecnie większość publicznie dostępnych zbiorów, ośrodek badawczy, „Biuro Pamięci”, dział „Wystawy” i część działu handlowego znajdują się

w Wiedniu. Zakwaterowanie w budynku Bundesministeriums für Inneres (Federalne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych) uniemożliwia jednak obecnie bezbarierowe skorzystanie z oferty w celu odwiedzenia tych obiektów. Pierwszym działaniem musi być zatem stworzenie niezbędnej infrastruktury przestrzennej. Oprócz biur pracowników należy również rozważyć możliwość utworzenia klimatyzowanego i bezpiecznego pomieszczenia do przechowywania kolekcji oraz dobrze wyposażonych miejsc pracy dla osób korzystających z tych zbiorów. Ponadto dostępne powinny być również sale seminaryjne i powierzchnie wielofunkcyjne dla różnych formatów imprez i wystaw. Łatwa dostępność to podstawowe wymagania dla „otwartego domu”. Dzięki bliskości instytucji naukowych i edukacyjnych uniwersytetów i jednostek pozauniwersyteckich, lokalizacja ta oferuje również doskonałe możliwości połączenia z istniejącymi i potencjalnymi partnerami kooperacyjnymi Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen.

W kolejnym etapie należy opracować formaty prezentacji i interakcji dla dziedzin nauki z siedzibą

w Wiedniu. W przyszłości, na przykład, możliwe będzie tymczasowo lub na stałe zaprezentowanie na miejscu wybranych części kolekcji w formie komentowanej naukowo i objętej nadzorem kuratorskim. Formaty prezentacji – na przykład w formie regularnych spotkań dyskusyjnych lub warsztatów – mają na celu przybliżenie szerszej publiczności tematów związanych z przeszłością i teraźniejszością. W ten sposób Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego powinno w coraz większym stopniu stawać się źródłem bodźców i forum wymiany zarówno dla szerszej sieci naukowej, jak i dla istotnych społecznie debat związanych z przeszłością. Celem długoterminowym jest okresowe przenoszenie niektórych formatów prezentacji i interakcji poza Mauthausen i Wiedeń i powiązanie ich z innymi stolicami krajów związkowych, takich jak Linz i Salzburg.

Regularne wydarzenia związane z działalnością polityczno-upamiętniającą, naukową i pedagogiczną Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego stanowią podstawę jego interakcji z otoczeniem. Dlatego też w najbliższych latach jednym z głównych celów będzie dalszy rozwój oferty wydarzeń

w różnych lokalizacjach. Celem wydarzeń jest przybliżenie społeczeństwu tematów związanych

z Miejscem Pamięci byłego obozu koncentracyjnego i podjęcie z nim debaty. W ostatnich latach

w Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen z powodzeniem i na stałe wpisały się dwa regularne formaty wydarzeń: wspomniane wyżej sympozjum „Dialogforum Mauthausen” (Forum Dialogu Mauthausen) i coroczna „Filmretrospektive” (Retrospektywa filmowa). Obie serie wydarzeń mają być kontynuowane, ewaluowane i dalej rozwijane. Ponadto poszukiwane są nowe formaty wydarzeń, dzięki którym Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego może wprowadzić swoje tematy i intencje do debaty społecznej w formie „Interventionen” (Interwencje).

Podsumowując, w nadchodzących latach Miejsce Pamięci będzie nadal rozwijać następujące formaty wydarzeń:

- Prezentacje książek: Regularnie będą prezentowane tomy serii pism „Mauthausen-Erinnerungen” i „Mauthausen-Studien” oraz rocznik Miejsca Pamięci, a także będą odbywać się czytania i prezentacje książek współfinansowanych przez Miejsce Pamięci lub tematycznie związanych z historią obozu koncentracyjnego Mauthausen.
- Dialogforum Mauthausen (Forum dialogowe Mauthausen): Coroczne „Dialogforum Mauthausen” ma już ugruntowaną pozycję jako wydarzenie naukowe. Pierwotnie zorganizowane według koncepcji sympozjum specjalistycznego, w ostatnich latach wydarzenie to stało się bardziej opiniotwórcze zarówno pod względem treści, jak i grup docelowych. Forum dialogowe będzie kontynuowane jako seria wydarzeń przyciągających szerszą publiczność.

- Filmretrospektive (Retrospektywa filmowa): Każdego lata Miejsce Pamięci organizuje pokaz Filmretrospektive (Retrospektywa filmowa), prezentujący wybrane filmy na konkretne tematy związane z historią narodowego socjalizmu, dzięki czemu jest w stanie dotrzeć do szerokiego grona odbiorców.
- „Interventionen” (Interwencje): Po przeniesieniu oddziału w Wiedniu do własnego budynku, w przyszłości w regularnych odstępach czasu planowane są wydarzenia dyskusyjne na aktualne tematy polityczne „Interventionen” (Interwencje) związane z Miejscem Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen.
- „Lectures” (Wykłady) i warsztaty: Seria „Lectures” ma na celu stworzenie możliwości prezentacji raportów z warsztatów, w tym niedokończonych projektów badawczych i projektów współpracy Miejsca Pamięci; w ramach wewnętrznych warsztatów prowadzone są już z ekspertami rozmowy na tematy związane z Miejscem Pamięci (np. warsztaty „Gegenwartsbezug” (Odniesienie do teraźniejszości)).
- Uroczystości upamiętniające: Miejsce Pamięci organizuje również w nieregularnych odstępach czasu publiczne wydarzenia upamiętniające.
- Specjalne zwiedzanie Miejsca Pamięci: Mniej więcej co miesiąc organizowane jest publiczne zwiedzanie poświęcone różnym aspektom historii obozu koncentracyjnego i historii powojennej; skierowane jest ono przede wszystkim do publiczności lokalnej i osób pragnących pogłębić swoją wiedzę.

Tworzenie sieci powiązań – łączenie przestrzeni regionalnych, globalnych i cyfrowych

Wirtualne Miejsce Pamięci

Praca Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen opiera się zasadniczo na dyskusji na temat konkretnych miejsc historycznych. Miejsca te zapewniają instytucji również obecność fizyczną. Ponadto w ostatnich latach Miejsce Pamięci w coraz większym stopniu poszerzyło swoją ofertę poza te historyczne miejsca. Szczególne znaczenie ma zwłaszcza przestrzeń wirtualna, ponieważ umożliwia dotarcie do jak największej liczby odbiorców i nawiązanie z nimi dialogu.

Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen będzie więc systematycznie wzbogacać w nadchodzących latach swoją dotychczasową ofertę cyfrową. Celem jest zagwarantowanie w ciągu najbliższych pięciu lat obecności Miejsca Pamięci w przestrzeni cyfrowej we wszystkich opisanych funkcjach.

W 2016 roku Miejsce Pamięci po raz pierwszy otworzyło wirtualne miejsce pamięci – „Digitales Gedenkbuch für die Toten des KZ Mauthausen und seiner Außenlager 1938–1945” (Cyfrowa Księga Pamięci o Zmarłych w obozie koncentracyjnym Mauthausen i jego podobozach w latach 1938-1945) (<http://www.gedenkstaetten.at/raum-der-namen>). Za pomocą dostępnej tam internetowej bazy danych można wyszukiwać poszczególne ofiary obozu koncentracyjnego Mauthausen i jego podobozów w środowisku zaprojektowanym adekwatnie do powagi miejsca. Oprócz podstawowych danych biograficznych i informacji o miejscu oraz dacie śmierci, użytkownicy strony internetowej otrzymują również informacje o tym, gdzie w „Sali Nazwisk” w Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen można znaleźć odpowiednie nazwisko. Oprócz wyszukiwania danych

i rekonstrukcji oryginalnych nazwisk i miejsc urodzenia ofiar, w ramach tego projektu zbierane są szczegółowe biografie ofiar obozu koncentracyjnego Mauthausen. Mogą one być zamieszczane na stronie internetowej przez osoby prywatne lub instytucje w różnych językach wraz z dodatkowymi materiałami, takimi jak zdjęcia lub dokumenty. Następnie są one redagowane przez Miejsce Pamięci, tłumaczone i udostępniane publicznie. W ten sposób powstało żywe wirtualne miejsce pamięci, które w nadchodzących latach będzie się nadal rozwijać i będzie odwiedzane przez wielu użytkowników.

W przestrzeni cyfrowej od dawna obecny jest także dział zbiorów. Internetowa baza danych Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego (<https://zadb.mauthausen-memorial.org>) umożliwia przeszukiwanie poszczególnych zbiorów. W ostatnim czasie zanotowano ogromny wzrost dostępu do internetowej bazy danych. Między kwietniem a grudniem 2017 roku zarejestrowano 35 000 odsłon przez ponad 1900 użytkowników.

W strategicznym ukierunkowaniu zbiorów należy również uwzględnić zmienione zachowania użytkowe. Z jednej strony konieczne są mniejsze lub większe udoskonalenia w istniejącej ofercie internetowej; na przykład moduł

„Häftlingsprofile” (profile więźniów), który zawiera podstawowe informacje na temat zmarłych w systemie obozów koncentracyjnych Mauthausen, powinien zostać wprowadzony do bazy metadanych Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen,

z której mogą korzystać wyłącznie pracownicy zbiorów, co umożliwi obniżenie również kosztów usług informacyjnych na podstawie zbiorów. Jednocześnie wzbogacona zostanie istniejąca oferta online: internetowa baza danych zostanie uzupełniona o moduły „Sztuka i artefakty”, „Symbole upamiętnienia” (dokumentacja tablic pamiątkowych i pomników), mediatekę i wreszcie bazę czasopism. Digitalizacja zebranych dokumentów i fotografii będzie systematycznie kontynuowana i ewaluowana lub uzupełniana w istniejących zbiorach.

Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego pojawia się ostatnio coraz intensywniej

w przestrzeni cyfrowej także w sektorze muzealnym. Na nowej stronie internetowej (<https://www.mauthausen-memorial.org>), która została uruchomiona w 2016 r., użytkownicy mogą wybrać się na wirtualny spacer po Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen.

Na jednym poziomie umożliwia to liniowe i narracyjne podejście do historii obozu w oparciu

o audioprzewodnik wykorzystywany w Miejscu Pamięci. Na innym poziomie można uzyskać wybiórcze informacje na temat specjalnych „punktów zainteresowania” związanych z historią obozu przed i po 1945 roku. Ten „wirtualny spacer” może być również pobrany jako aplikacja na urządzenia przenośne, która umożliwi osobom odwiedzającym Miejsce Pamięci wycieczkę bezpośrednio na miejscu jako „rozszerzone miejsce upamiętnienia”. Aplikacja wyróżnia się jako medium tym, że nie ingeruje bezpośrednio w przestrzeń fizyczną, ale raczej „przez nią” umożliwia dostrzeżenie jej wymiarów historycznych. W związku z tym w najbliższych latach aplikacja będzie systematycznie rozszerzana na inne miejsca i znajdzie zastosowanie zwłaszcza w przestrzeni publicznej, gdzie istniejące sytuacje przestrzenne lub warunki własnościowe uniemożliwiają powstanie klasycznych miejsc pamięci. W pierwszym etapie aplikacja ma być dalej rozwijana we współpracy

z „Bewusstseinsregion Mauthausen-Gusen-St. Georgen” (Region świadomości Mauthausen–Gusen–St. Georgen) oraz z uwzględnieniem istniejącego „Audioweg Gusen” (audioprzewodnik po Gusen) będącego wirtualnym systemem informacyjnym dla terenu byłego obozu koncentracyjnego Gusen

i jego otoczenia wraz ze sztolnią „Bergkristall” w St. Georgen. Ponadto aplikacja ma służyć do tworzenia ścieżek łączących w regionie, które otwierają przestrzenie między miejscami pamięci Mauthausen, Gusen i St. Georgen. W szczególności chodzi tu o kwestię współistnienia obozu

i ludności cywilnej. Następnie aplikację będzie można stopniowo wykorzystywać w odniesieniu do lokalizacji podobozów.

Strona internetowa Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen funkcjonuje również jako cyfrowa platforma do udostępniania pedagogicznych materiałów przygotowawczych

i uzupełniających do wizyty w Miejscu Pamięci (<https://www.mauthau->

sen-memorial.org/de/Teilnehmen/Vor-und-Nachbereitung). Istniejąca już oferta ma być tu systematycznie poszerzana w nadchodzących latach, równoległe z rozwojem koncepcji pedagogicznej.

Na koniec działania komunikacyjne Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego mają być

w przyszłości bardziej ukierunkowane na interakcję z młodzieżą. Komunikacja zorientowana na grupę docelową wymaga reakcji na cyfrową zmianę w komunikacji i ciągłej transformacji procesów komunikacyjnych. Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego jest już obecne na platformie społecznościowej „Facebook”. W najbliższych latach Miejsce Pamięci chce wzmocnić i rozszerzyć tę obecność w cyfrowych mediach społecznościowych, w związku z czym wymiana doświadczeń

z innymi Miejscami Pamięci będzie miała szczególne znaczenie dla rozwoju odpowiednich strategii. Niezbędne działania obejmują nie tylko zwiększone wykorzystanie nowych mediów, ale również rozwój narzędzi cyfrowych jako narzędzi wspomagających interakcję społeczną z grupą docelową.

Krajowe i międzynarodowe sieci kontaktów

Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen jest zaangażowane w realizację swoich zadań w kontekście krajowym i międzynarodowym. W nowej formie organizacyjnej Instytutu Federalnego zostanie to uwzględnione poprzez ustanowienie dwóch rad, które będą wspierać kompetencyjnie kierownictwo i kuratorium: rada naukowa składa się z członków międzynarodowych

i interdyscyplinarnych; oprócz wszystkich narodów, które posiadają ofiary w systemie obozów koncentracyjnych Mauthausen, do Internationaler Beirat Mauthausen (Międzynarodowa Rada Mauthausen) zaproszono również ważne organizacje międzynarodowe i krajowe oraz grupy interesów. Z jednej strony rady wyjaśniają wysoką wartość wymiany i wiedzy naukowej, z drugiej zaś podkreślają międzynarodowe i krajowe znaczenie Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen i zapewniają udział najważniejszych podmiotów w dalszym rozwoju Miejsca Pamięci.

Historia Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen zawsze charakteryzowała się ścisłą współpracą między międzynarodowymi i krajowymi organizacjami ocalałych oraz samą instytucją reprezentującą Miejsce Pamięci. Mając to na uwadze, współpraca z Comité International de Mauthausen (Międzynarodowy Komitet Mauthausen), Österreichische Lagergemeinschaft Mauthausen (Austriacka Wspólnota Obozu Mauthausen) i Mauthausen Komitee Österreich (Austriacki Komitet Mauthausen) oraz z regionalnymi i ponadregionalnymi inicjatywami upamiętniającymi nadal będzie miała ogromne znaczenie także w przyszłości.

Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen jest od kilku lat członkiem

w międzynarodowej sieci International Holocaust Remembrance Alliance (Międzynarodowy Sojusz na rzecz Pamięci o Holokauście). Współpraca ta będzie miała ogromne znaczenie także w przyszłości.

Ponadto w ostatnich latach znaleziono kolejne instytucje lub grupy

interesu do współpracy stałej lub związanej z konkretnym projektem. Łączenie w sieć odbywało się głównie według różnych działów kompetencji i obszarów działalności Miejsca Pamięci. Na przykład istnieje szereg powiązań kooperacyjnych z archiwami i zbiorami, które posiadają odpowiednie zasoby dotyczące historii obozu koncentracyjnego Mauthausen, w tym International Tracing Service (Międzynarodowa Służba Poszukiwań) oraz Archiwum Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau. W ostatnich latach zintensyfikowano również współpracę z uniwersyteckimi i pozauniwersyteckimi instytucjami badawczymi. Należą do nich między innymi Institut für Zeitgeschichte (Instytut Historii Nowożytnej) oraz Institut für Ur- und Frühgeschichte (Instytut Prehistorii i Historii Starożytnej) Uniwersytetu Wiedeńskiego. W dziedzinie pozauniwersyteckiej ważnym partnerem jest Dokumentationsarchiv des Österreichischen Widerstandes (Archiwum Dokumentacji Austriackiego Ruchu Oporu) lub Lern- und Gedenkort Schloss Hartheim (Miejsce Nauki i Pamięci na Zamku Hartheim).

W ramach pedagogicznej działalności Miejsca Pamięci odbywa się intensywna wymiana z niemieckimi

i polskimi Miejscami Pamięci, co znacząco przyczynia się do stałego rozwoju koncepcji pedagogicznej. Współpraca i wsparcie ze strony erinnern.at (organizacja Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung (Federalne Ministerstwo Edukacji, Nauki i Badań Naukowych) zajmująca się edukacją o holocaulście) znacząco przyczynia się do powstania i dalszego rozwoju pracy pedagogicznej w Miejscu Pamięci oraz umożliwia udział w kształceniu i doskonaleniu zawodowym nauczycieli.

Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen chce kontynuować dotychczasową współpracę z partnerami. Konieczne będzie zbadanie, w jakich przypadkach istniejąca jedynie na poziomie nieformalnym współpraca może ewentualnie wymagać sformalizowania. Ponadto

w przyszłości należy wyraźniej ustrukturyzować działania związane z tworzeniem sieci i kooperacji

w ramach Miejsca Pamięci. W tym celu opracowany ma zostać dokument strategiczny, który posłuży jako wytyczne dla przyszłej współpracy i powiązań sieciowych. Zasadniczo strategia współpracy

i powiązań musi odpowiadać zadaniom ustawowym oraz celom i wytycznym sformułowanym

w długoterminowej koncepcji Miejsca Pamięci. W przyszłości należy także zintensyfikować poszukiwania wymiany z miejscami upamiętnienia, instytucjami badawczymi czy archiwami, zajmującymi się zbrodniami przeciwko ludzkości i ludobójstwami w innych kontekstach historyczno-politycznych, wykraczających poza masowe morderstwa popełniane przez narodowych socjalistów. Na tej podstawie należy stworzyć nowe impulsy do pracy, a także unikać nadmiernej samoczynnej referencyjności dyskursu.

Należy podkreślić, jak ważne jest rozwijanie każdego rodzaju współpracy, która nie tylko ma charakter symboliczny, ale również ma na celu stworzenie wartości dodanej dla wszystkich partnerów. Taka dbałość, która może przybrać formę, na przykład, wspólnej organizacji konferencji, wspólnej realizacji projektów lub wzajemnego szkolenia personelu, wymaga odpowiednich zasobów ludzkich i finansowych. W tym kontekście należy również opracować strategię koncepcji i realizacji projektów współpracy

finansowanych przez strony trzecie.

Następujące obszary pracy Miejsca Pamięci mają szczególną potrzebę i duże zainteresowanie współpracą i tworzeniem sieci kontaktów:

Obszar badań naukowych i zbiorów:

Istnieje zainteresowanie zawarciem dalszych umów – dodatkowo do już istniejących – z instytucjami, które posiadają odpowiednie zbiory dotyczące historii obozu koncentracyjnego Mauthausen.

W obszarze badań naukowych należy przede wszystkim kontynuować współpracę w ramach projektu. Oprócz efektów synergii, współpraca z instytucjami działającymi w tych samych lub podobnych obszarach badawczych powinna również promować interdyscyplinarny dostęp do nauki. Aby zagwarantować stały udział w nowych dziedzinach badawczych, konieczne będzie również nawiązanie długoterminowej współpracy z partnerami działającymi w tej dziedzinie, zgodnie z ustalonymi priorytetami.

Pedagogiczna działalność Miejsca Pamięci:

Jednym z głównych celów Miejsca Pamięci obozu koncentracyjnego Mauthausen będzie kontynuacja i ewentualne rozszerzenie udanej współpracy z [_erinnern.at_](#). Ponadto należy zintensyfikować wymianę z działami pedagogicznymi w innych Miejscach Pamięci w Austrii i zagranicą w celu opracowania i realizacji wspólnych projektów dotyczących teorii i praktyki pedagogicznej działalności Miejsca Pamięci. Ponadto dąży się do współpracy z różnymi instytucjami edukacyjnymi, które wspierają w szczególności rozwój metod i programów edukacyjnych odpowiednich dla grup docelowych.

Ponadto należy wzmocnić współpracę z odpowiednimi regionalnymi podmiotami politycznymi,

w szczególności z gminami. Celem Miejsc Pamięci byłych obozów koncentracyjnych Mauthausen

i Gusen jest poprawa we współpracy z gminami (Mauthausen, Langenstein, St. Georgen) warunków infrastrukturalnych umożliwiających wizytę w Miejscu Pamięci. Z jednej strony chodzi o poprawę połączenia zwłaszcza Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen z siecią transportu publicznego, a z drugiej strony o stworzenie miejsc noclegowych dla grup, które chcą przez kilka dni korzystać z programu edukacyjnego Miejsca Pamięci.

Ramy gospodarcze

Finansowanie

Zgodnie z celami ustanowionymi w § 2 Gedenkstättenengesetz (Ustawa o miejscach pamięci), Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen musi publicznie wykonywać zadania naukowe, pedagogiczne, kulturalne i upamiętniające na zasadach działalności służącej dobru powszechnemu. Republika Austrii zobowiązuje się do długotrwałego wykonywania swoich zadań poprzez stałe finansowanie. Bundesministerium für Inneres (Federalne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych) udziela corocznych dotacji na pokrycie niezbędnych kosztów personalnych i materialnych, jak również wszelkich wydatków koniecznych do osiągnięcia celów i realizacji zadań. W ramach procesu legislacyjnego Gedenkstättenengesetz (Ustawa o miejscach pamięci) przeprowadzono „ocenę skutków ukierunkowaną na działanie”. Jednym z celów było określenie potrzeb finansowych niezbędnych do spełnienia ustawowych zadań na najbliższe lata.

Dla lat 2017-2021 – z zastrzeżeniem opracowywanego co roku sprawozdania z projektów, obejmującego plan finansowy, plan zatrudnienia i plan kosztów – obliczono średni roczny wzrost całkowitych kosztów o 2,65%. Rzeczywisty roczny budżet jest ustalany na podstawie sprawozdania

z projektów i zgodnie z Bundesfinanzgesetz (federalna ustawa finansowa).

Innym źródłem finansowania jest umowa o użytkowaniu zawarta w 2017 roku pomiędzy Instytutem Federalnym a Burghauptmannschaft Österreich (departament Federalnego Ministerstwa Cyfryzacji

i Lokalizacji Przedsiębiorstw odpowiedzialny za zarządzanie budynkami historycznymi), w której Burghauptmannschaft Österreich zobowiązało się przez następne 5 lat do udostępnienia 200 000 EUR rocznie na działania mające na celu zachowanie istoty nieruchomości przekazanych zgodnie

z Gedenkstättenengesetz (Ustawa o miejscach pamięci).

Łączna kwota finansowania z rocznego pokrycia podstawowego zgodnie z oceną skutków ukierunkowaną na działanie przez Bundesministerium für Inneres (Federalne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych) oraz umowy o powierzeniu Burghauptmannschaft Österreich na lata 2017-2021 przedstawia się zatem następująco:

Finansowanie Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen w ciągu pierwszych pięciu lat					
	2017	2018	2019	2020	2021
Podstawowe pokrycie ze strony Bundesministerium für Inneres (Federalne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych)	€ 3.831.000	€ 3.933.000	€ 4.037.000	€ 4.144.000	€ 4.254.000
Umowa o powierzeniu ze strony Burghauptmannschaft Österreich	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000
Wydatki Federacji ogółem	€ 4.031.000	€ 4.133.000	€ 4.237.000	€ 4.344.000	€ 4.454.000

Ponadto dostępne są prognozowane roczne dochody w wysokości około 290 000 EUR z działalności własnej, na które składają się głównie wkłady finansowe z formatów edukacyjnych oraz ze sprzedaży publikacji i innych towarów w księgarni. Należy zauważyć, że Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen, ze względu na swoją misję społeczno-polityczną, nie ma możliwości, porównywalnej z możliwościami muzeów federalnych, osiągnięcia znacznego wzrostu przychodów.

Oprócz pokrycia podstawowego (plus dochody z umowy o powierzeniu Burghauptmannschaft Österreich) i dochodów z działalności własnej, Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen może otrzymać dodatkowe środki finansowe w formie dotacji od jednostek terytorialnych posiadających osobowość prawną, funduszy i dotacji osób trzecich, opłat licencyjnych lub czynszowych, dochodów z dzierżawy lub wynajmu, jak również środków finansowych uzyskanych w drodze dziedziczenia, darowizn lub datków. Należy jednak zauważyć, że zgodnie z obecnym planowaniem przede wszystkim fundusze i dotacje osób trzecich będą miały szczególne znaczenie dla realizacji konkretnych projektów.

Dodatkowo do pokrycia podstawowego Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen może ubiegać się o nadzwyczajne środki finansowe Federacji zgodnie z § 4, poz. 3 Gedenkstättengesetz (Ustawa o miejscach pamięci). Federacja może zatem wnieść dodatkowy wkład, pod warunkiem, że jest to przewidziane w federalnej ustawie finansowej i że wszystkie możliwe potencjały optymalizacji zostały wykorzystane zgodnie z zasadami ekonomii, efektywności kosztowej i celowości. Instytut Federalny Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen istnieje obecnie dopiero drugi rok. Dlatego rozwój kosztów jest obserwowany ze zwiększoną uwagą, a nowe inwestycje są dokonywane ostrożnie.

Projekty w ciągu najbliższych pięciu lat

Bieżące funkcjonowanie Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen jest zabezpieczone na najbliższe lata przez podstawowe pokrycie zapewnione przez Federację. Przewiduje się, że całkowite oczekiwane dochody będą wystarczające do pokrycia ustawowych zadań w budżecie. Większość planowanych mniejszych projektów i dalszy rozwój może być również finansowany z bieżącego budżetu. Ponadto próbuje się realizować projekty w dziedzinie badań, edukacji i upamiętniania poprzez finansowanie przez osoby trzecie i inne dotacje.

Jednak w przypadku projektów planowanych lub zapowiedzianych w koncepcji Miejsca Pamięci, które służą przede wszystkim rozbudowie i dalszemu rozwojowi, przewidywalnie konieczne będą dodatkowe środki finansowe. Dotyczy to w szczególności dużych projektów, takich jak planowana wystawa poświęcona grupom prześladowanych, realizacja projektu zewnętrznego w Miejscu Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen oraz rozbudowa obiektu w Wiedniu.

Projekty te mogą być realizowane wyłącznie poprzez pozaplanowe finansowanie na podstawie § 3, poz. 4 Gedenkstättengesetz (Ustawa o miejscach pamięci) lub ze środków osób trzecich.

Również tylko specjalny budżet na koszty jednorazowe i rozszerzenie bieżącego budżetu (np. na personel i dodatkowe koszty bieżące) mógłby

sfinansować zaprojektowanie i włączenie do prac edukacyjnych tych działek na terenie byłego obozu koncentracyjnego Gusen, których zakup przez Republikę Austrii jest wspierany przez Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen.

Projekty wymienione w tej koncepcji będą realizowane na podstawie faktycznie dostępnych środków finansowych i zgodnie z priorytetami, które będą na bieżąco aktualizowane. W tym celu należy odnieść się do opracowywanego corocznie sprawozdania z projektu.

Wsparcie finansowe Miejsca Pamięci dla obozu koncentracyjnego Mauthausen

Zgodnie ze swoim zadaniem ustawowym Miejsce Pamięci byłego obozu koncentracyjnego Mauthausen będzie również w określonych ramach wspierać finansowo projekty i działania osób trzecich, które są zgodne z jego celami i zadaniami wynikającymi z ustawy. W tym celu zostaną opracowane odpowiednie wytyczne dotyczące finansowania oraz powstanie obiektywna procedura oceny przedłożonych projektów. Wysokość przyznawanych dotacji ustalana będzie co roku na nowo na podstawie środków budżetowych dostępnych dla Miejsca Pamięci byłego obozu koncentracyjnego.

Stopka redakcyjna

Wydawca:

Bundesanstalt KZ-Gedenkstätte Mauthausen/Mauthausen Memorial
(Instytut Federalny Miejsca Pamięci Mauthausen/Mauthausen Memorial)

Redakcja:

Christian Dürr

Koordinacja:

Robert Vorberg

Grupa robocza i autorzy:

Gudrun Blohberger, Christian Dürr, Andreas Kranebitter, Ralf Lechner,
Stephan Matyus, Christopher Posch, Robert Vorberg, Ute Bauer-Wassmann,
Jochen Wollner i Wilhelm Stadler

Lektorat:

Christian Angerer i Katharina Kniefacz

Grafika:

Agencja reklamowa markushechenberger.net

Kierownictwo ogólne:

Barbara Glück

